

Ο Κοινοβιακός Μοναχισμός του Μεγάλου Βασιλείου (Κωνσταντίνος Κόττης, Θεολόγος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Ο μέγας Βασίλειος επίσκοπος Καισαρείας της Καππαδοκίας (†τέλη 378) πέτυχε να διαμορφώσει ένα νέο μοναστικό πρότυπο. Ωστόσο πριν κατορθώσει να δώσει υπόσταση στο δικό του μοναχικό όραμα, είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως έλαβε υψίστη εγκύκλια παιδεία, αρχής γενομένης σε ιδρύματα της Καισάρειας (πιθανόν της Καππαδοκίας) [1]. Συνέχισε στην Κωνσταντινούπολη, την οποία ακόμα αποκαλούσαν με το ιδρυτικό όνομα «Βυζάντιο» και ολοκλήρωσε στην περίφημη νεοπλατωνική Σχολή των Αθηνών, όπου η πνευματική παρουσία του ως σπουδαστή άφησε εποχή [2].

Ακόμα περισσότερο, πριν λάβει την τελική του απόφαση, περιόδευσε το 357, στα σημαντικότερα κέντρα του τότε μοναχισμού, την Μεσοποταμία, την Συρία, την Παλαιστίνη και την Αίγυπτο [3]. Εκεί, μάλιστα, γνώρισε όχι μια ενιαία μορφή μοναχισμού, αλλά διαφορετικές μορφές του. Έτσι έχοντας μια ευρύτερη θεωρητική και πρακτική εμπειρία του μοναχισμού, ίδρυσε το 360, την πρώτη του Μονή, κοντά στη Νεοκαισάρεια του Πόντου, σε μια περιοχή όπου η οικογένειά του δημιουργούσε στον ασκητισμό, μια πρώιμη παράδοση [4].

Δεν μας άφησε ένα μοναστικό καταστατικό στον τύπο των κατοπινών βυζαντινών τυπικών. Όμως οι αρχές του εντοπίζονται διάχυτες σε διάφορα έργα, ιδιαίτερα, όμως, στα «Κεφάλαια των κατά πλάτος όρων», και «Κεφάλαια των όρων των κατ' επιτομήν». Σε γενικές γραμμές αν θα χαρακτηρίζαμε με μία λέξη τον βασιλειανό μοναχισμό, θα του δίναμε τον όρο «βιβλικός». Συχνότατα στις αποκρίσεις του, απαντά με παραπομπή αντίστοιχου βιβλικού χωρίου [5]. Ωστόσο θα ήταν λάθος να τον χαρακτηρίσουμε ως ένα τυπικό «νομικό» μοναχισμό.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

1. «μηδέ τω φιλο πόνω της μελίσης απολειφθῆναι συλλεγούσης εκ παντός άνθους τα χρησιμώτατα, επί την Καισαρέων πόλιν επείγεται, των τήδε μεθέξων παιδευτηρίων», Γρηγόριος Θεολόγος, Εις τον Βασίλειον Επίσκοπον Καισαρείας Καππαδοκίας Επιτάφιος, PG 36, 512A.
2. «Εντεύθεν επί το Βυζάντιον, την προκαθεζομένην της Εώας πόλιν· και γαρ ηυδοκίμει σοφιστών τε και φιλοσόφων τοις τελεωτάτοις, ων εν βραχεί χρόνω τα κράτιστα συνελέξατο τάχει τε και μεγέθει φύσεως. Εντεύθεν επί το των λόγων έδαφος, τας Αθήνας, υπό του Θεού πέμπεται και της καλής περί την παιδευσιν απληστίας, Αθήνας τας χρυσάς όντως εμοί και των καλών προξένους είπερ τινί!», Γρηγόριος Θεολόγος, Εις τον Βασίλειον Επίσκοπον Καισαρείας Καππαδοκίας Επιτάφιος, PG 36, 513A. Βλ. και «Τότε τοίνυν εγώ τον εμόν και μέγαν Βασίλειον, ουκ αυτός δι' αιδούς ήγον μόνον, το τε του ήθους στάσιμον καθορών και το εν λόγοις καίριον, αλλά και τους άλλους έπειθον ομοίως έχειν, όσοι των νέων αγνοούντες τον άνδρα ετύγχανον· τοις γαρ πολλοίς ευθύς αιδέσιμος ην, ακοή προκατειλημμένος. Εξ ου τι γίνεται; μόνος σχεδόν των επιδημούντων, τον κοινόν διέφυγε νόμον, κρείττονος η κατά νέηλυν αξιωθείς της τιμής», Γρηγόριος Θεολόγος, ο.π., PG 36, 517A-B.
3. «Και δη πολλούς μεν εύρον κατά την Αλεξάνδρειαν, πολλούς δε κατά την λοιπήν Αίγυπτον, και επί της Παλαιστίνης ετέρους, και της κοίλης Συρίας και της Μεσοποταμίας: ων εθαύμαζον μεν το περί δίαιταν εγκρατές, εθαύμαζον δε το καρτερικόν εν πόνοις, εξεπλάγην την εν προσευχαίς ευτονίαν, όπως ύπνου κατεκράτουν, υπό ουδεμιάς φυσικής ανάγκης κατακαμπτόμενοι, υψηλόν αεί και αδούλωτον της ψυχής το φρόνημα διασώζοντες, εν λιμώ και δίψει, εν ψύχει και γυμνότητι, μη επιστρεφόμενοι προς το σώμα, μηδέ καταδεχόμενοι αυτώ προσαναλώσαι τινα φροντίδα, αλλ' ως εν αλλοτρία τη σαρκί διάγοντες, έργω εδείκνυσαν, τι το παροικείν τοις ώδε, και τι το πολίτευμα έχειν εν ουρανώ», Βασίλειος Καισαρείας, Επιστολή 223, Προς Ευστάθιον τον Σεβαστηνόν, PG 32, 824B-C. Βλ. και Δ. Μόσχος, Εσχατολογία, ιστορική πρόοδος και άσκηση κατά τους Μέγα Αθανάσιο και Μέγα Βασίλειο, Σύναξις 30 (2000): 138. Πρβλ. και Cyril Mango, Ο Μοναχισμός, στο Βυζάντιο η αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης, 6η ανατυπ. Μετάφρ.-σημ. Δημ. Τσουγκαράκης (Αθήνα: ΜΙΕΤ, 2013), 133-134.
4. Γενικά υπήρχε παράδοση της οικογενείας ασκητισμού στα μέρη του Πόντου. Βλ. επί παραδείγματι «Ποταμός δε ο Ίρίς εστι μέσον διαρρέων τον Πόντον, ος απ' αυτής της Αρμενίας τας αρχάς έχων διά των ημετέρων

**τόπων επί τον Εύξεινον Πόντον το ρείθρον εκδίδωσι. Περί τούτον ευρών
τινα τόπον ο νεανίας ύλη βαθεία κομώντα και λαγόνι τινί της
υπερτεταμένης του όρους ραχίας εγκε κρυμμένον εν αυτώ διήγε, των
αστικών θορύβων και των από στρατείας τε και της εν δικαστηρίοις
ρητορικής ασχολημάτων πόρρω γενόμενος. Και πάντων των κατά τον
βίον περιηχούντων την ανθρωπίνην ζωήν εαυτόν ελευθερώσας πρεσβύτας
τινάς πενία και αρρωστία συζών τας ταίς ιδίαις χερσίν εθεράπευε,
πρέπειν δοκιμάσας τω ιδίω βίω την τοιαύτην ασχολίαν διά φροντίδος
έχειν», Γρηγόριος Νύσσης, Εις τον βίον της Οσίας Μακρίνας, PG 46, 968A.-
B.**

**5. «The communities needed rules, grounded on holy scripture, and Basil
set out to provide these» στο H. Chadwick, «Basil of Caesarea», στο The
Church in Ancient Society: From Galilee to Gregory the Great (Oxford
University Press, 2001), 334.**